

Αφήγηση Θεόφιλου Μπρουζιώτη

Μετά την κυκλοφορία του βιβλίου «Τα ημερολόγια του Γιώργου Μπρουζιώτη», συναντήσαμε τον μικρότερο αδελφό του Γιώργου Μπρουζιώτη, τον κ. Θεόφιλο 90 ετών σήμερα (γεννημένος το 1926). Συναντηθήκαμε σε αίθουσα του Ξενοδοχείου «Διόνυσος». Παρών και ο ανιψιός του Φασούλας Γιάννης, ο οποίος είχε την επιμέλεια του βιβλίου. Από το ΔΣ του συλλόγου, την καταγραφή έκανε η Γραμματέας Βλαχοστέργιου Ευαγγελία και η Πρόεδρος Καλλιόπη Γαζέτα. Σε πλήρη διαύγεια, με μεγάλη προθυμία και ευγένεια, γυρνώντας πίσω στο παρελθόν περιέγραψε σκηνές της καθημερινότητας και όχι μόνον.

Στο ημερολόγιό του, ο αδελφός του, Γιώργος Μπρουζιώτης στην 1^η σελίδα του εσώφυλλου, γράφει: «Μην το καταστρέψετε διότι μου χρειάζεται. Προπαντός για σένα Θεόφιλε» 15-2-41.

Τι σημαίνει αυτό ρωτήσαμε τον κ. Θεόφιλο. «Δεν ξέρω, δεν πρόλαβε να εξηγήσει» μας απάντησε. «Ίσως να ήταν προφητικό; Ίσως διαισθανόταν ότι ο μικρός του αδελφός θα το διέσωζε και θα το έκανε γνωστό;»

Στο ημερολόγιό του, ο Γιώργος Μπρουζιώτης σχετικά με το πανηγύρι των Αγίων Θεοδώρων αναφέρει για τις 4 Μαρτίου του 1944: «*Του Αγίου Θεοδώρου. Σκέψου τι έπρεπε να γίνει σήμερα, πλην όμως μια συγκέντρωση παιδιών και κοριτσιών εις το σπίτι Τ. Δρογκούλα, όπου είχαμε και γραμμόφωνο και χορέψαμε*». (σελ. 152). Νοσταλγεί ίσως άλλα πανηγύρια, αυτό το πανηγύρι από ότι φαίνεται δεν έγινε, γιατί, όπως σημειώνει, στις 2 Μαρτίου, πριν τρεις μέρες το γερμανικό πυροβολικό από τη γέφυρα των Τεμπών έριξε πολλά βλήματα. Κάποια έφτασαν κοντά στο χωριό, στα Κατράτσια, έτσι τα βράδια κοιμούνται στη πουρναριά στον Άι- Γιάννη. «Εις Ραψάνη, όπου φόβος και πάλι φόβος».

Με αφορμή τις αναφορές αυτές ζητήσαμε από τον κ. Θεόφιλο να μας αφηγηθεί τις μνήμες του από το πανηγύρι.

«Δυο μέρες κρατούσε το πανηγύρι. Από την παραμονή ο κόσμος πήγαινε και κοιμόταν στην εκκλησία, στα άδεια κελιά. Πηγαίναμε με τα πόδια, όλη η οικογένεια (έχουμε και φωτογραφία). Μάλιστα συμμετείχαν και όργανα, απαραίτητοι οι «Θανασάκηδες», έτσι αποκαλούσαμε με το παρατσούκλι τα αδέλφια, τους Βαλάσηδες, που έπαιζαν κλαρίνο, βιολί και λαγούτο. Ήταν οι βασικοί οργανοπαίκτες. Γινόταν μεγάλο πανηγύρι, πηγαίναμε ακόμα και στα χρόνια της Κατοχής». Αυτό επιβεβαιώνει στο ημερολόγιο του και ο αδελφός του, ο οποίος στις 24 Μαρτίου 1945 (σελ. 240) γράφει: «Το απόγευμα ώρα 2 το μεσημέρι πήγαμε εις το πανηγύρι Αγ. Θεοδώρου με όλο το σμιθιακό (συμπεθεριό), και κάναμε μια ωραία εκδρομούλα. Γυρίζοντας σπίτι το βραδάκι συνεχίσαμε τα επίσημα...» (ήρθε το συμπεθεριό από το Μουσαλάρι, σημερινή Ροδιά, στο χωριό, γιατί είχε αρραβωνιαστεί η Νικήτρια με τον μεγαλύτερο αδελφό τους, Δημητράκη).

Σχετικά με τους Αγίους Θεοδώρους όμως είναι έντονα στη μνήμη του τα γεγονότα του σαμποτάζ της γερμανικής αμαξοστοιχίας 53, την περίοδο της Κατοχής:

«Το μοναστήρι ήταν το σημείο εκκίνησης των σαμποτέρ. Εκεί βρίσκονταν ο λόχος και ο Γιώργος είχε εντολή να τον προμηθεύσει με φαγητό. Έτσι έκανε και παρέμεινε εκεί. Σ' αυτή την επιχείρηση συμμετείχε και ο άλλος ο αδελφός, ο Γιαννακούλης, ενώ

σε επόμενη επιχείρηση που αφορούσε πάλι σαμποτάζ, συμμετείχαμε τρία αδέρφια, ο Γιώργος, ο Γιαννακούλης και εγώ, αλλά και η αδελφή μας η Ευτυχία. Η παρουσία μόνο των ανδρών θα κινούσε υποψίες, ενώ η παρουσία γυναίκας έδινε την εντύπωση ζευγαριού που πήγαινε στους μπαξέδες. Οι Άγιοι Θεόδωροι και ο προφήτης Ηλίας ήταν τα σημεία από τα οποία είχαν πρόσβαση στα Τέμπη, κατέβαιναν από μονοπάτια που ήξεραν μόνον οι ντόπιοι

Μετά την ανατίναξη της γερμανικής αμαξοστοιχίας τον Φεβρουαρίο του 1944, ο φόβος μας ήταν έντονος. Όλοι περιμέναμε να φτάσουν οι Γερμανοί στο χωριό για αντίποινα, αλλά η πολιτική του Προέδρου Καραβασίλη ίσως μας έσωσε. Ο Πρόεδρος του χωριού, είχε εντολή να ενημερώνει τους Γερμανούς κάτω στο φυλάκιο, στο σιδηροδρομικό σταθμό, αν περνούσαν αντάρτες από το χωριό. Έτσι, με πεσκέσι το τσίπουρο και το κρασί, κατέβηκε στο σταθμό Ραψάνης προκειμένου να αναφέρει στους Γερμανούς, όπως όφειλε, ότι πέρασαν το προηγούμενο βράδυ αντάρτες από το χωριό. Φάνηκε συνεπής, ως προς την εντολή που είχε, μια και πήγε να αναφέρει το πέρασμα των ανταρτών, και έτσι μάλλον έσωσε τη Ραψάνη από το κάψιμο. Έκαψαν όμως τα άλλα χωριά Νεζερό – Καρυά. Θυμάμαι ότι πολλά ραγανιώτικα σπίτια φιλοξενούσαν Νεζεριώτες μετά το κάψιμο του χωριού τους. Επίσης έκρυβαν και εβραϊκές οικογένειες, ενώ ποτέ δεν εμφανίστηκε κανείς να προδώσει. Στη Ραψάνη απολαμβάναμε γενικά κάποιες ελευθερίες που δεν είχαν άλλα χωριά, οι αντάρτες κυκλοφορούσαν ελεύθερα, δεν πείνασε γενικά η Ραψάνη, αντίθετα έθρεψε κόσμο και οικογένειες που έρχονταν από άλλα μέρη προκειμένου να γλιτώσουν από την πείνα. Οι Γερμανοί δεν έμειναν πολύ στο χωριό. Όταν ήρθαν την άνοιξη του 1941, έφεραν ένα λόχο από Αυστριακούς για εκπαίδευση, να κάνουν σκοποβολή στο Ανήλιο. Ο λόχος έμεινε στο σχολείο. Έφυγαν όμως και άφησαν 7 άντρες, που έμεναν στο σπίτι του Κατσούρα (πρόκειται για το φούρνο του Κατσούρα, απέναντι από το σπίτι της Μαριγούλας του Βλαχσοτέργιου, στο δρόμο από την πλατεία προς την Ιτιά.)».

Στη συνέχεια μας περιέγραψε και τον ρόλο του, ως ο «τηλεβόας» του χωριού . Με ραδιόφωνο που κατείχε, άκουγε όλους τους σταθμούς που μετέδιδαν τα νέα για τις παγκόσμιες εξελίξεις σε σχέση με τον πόλεμο. Συγκέντρωνε όλες τις πληροφορίες και το βράδυ που μαζεύονταν κόσμος πολύς στην πλατεία, όλο το χωριό, για να μάθουν τα νέα, αναμετέδιδε ότι είχε ακούσει.

Το ραδιόφωνο για να μην το βρουν το έκρυβε στην Μπάρα (η Μπάρα είναι στη νότια είσοδο του χωριού, στον παλιό αμαξιτό δρόμο, με πολλά νερά τρεχούμενα σε αυλάκι, όπου υπάρχει και βρύση). Εκεί, στο αυλάκι, όπως έτρεχε το νερό, πίσω στο βράχο σχηματίζονταν μια καμπή, ένα βαθούλωμα που δε φαίνονταν, γιατί το κάλυπτε η ροή του νερού. Σ' αυτό το βαθούλωμα έβαζε το ραδιόφωνο, πολύ καλά τυλιγμένο για να μην βραχεί και να μη πάρει υγρασία.

Ενώ διηγείται τα γεγονότα της Κατοχής, ανοίγει παρενθέσεις σχετικά με τα παιχνίδια που έκαναν με τους συνομηλίκους του. Όταν μιλά για τους Αγίους Θεοδώρους, του έρχεται στο μυαλό το γεφύρι Ντόβα, (είναι το παλιότερο πετρογέφυρο, πιο μικρό, από όπου περνούσαν τα ζώα που συνδέει το χωριό με το δάσος των Αγίων Θεοδώρων). Μας επισήμανε ότι κάτω από το γεφύρι το νερό με την ορμή που έτρεχε, είχε φάει το βράχο σε ένα σημείο που το έλεγαν Στενή. Περνώντας από εκεί το νερό, κατέληγε σε ένα άνοιγμα, τη Γαλάζια. Εκεί στη Γαλάζια μάθαιναν μάνιο τα παιδιά.

Στο ρέμα επίσης της Αγίας Παρασκευής, σε όποιο σημείο μπορούσαν, έφραζαν με πέτρες και τσουβάλια το νερό, ώστε να δημιουργήσουν μία μικρή λίμνη για να κάνουν μπάνιο. Το νερό βέβαια ήταν κανένα μέτρο, ίσα με τα πόδια τους έφτανε, αλλά αυτό ήταν αρκετό για το παιγνίδι, το οποίο αποκάλεσε «μπουλντούκα».

Στη ροή του λόγου μια και το πανηγύρι των Αγίων Θεοδώρων είναι κοντά με τις Απόκριες μας διηγείται για τους μασκαράδες: «Το βάψιμο τις απόκριες το κάναμε με ότι είχαμε, ή με τον καπνό από το τζάκι ή με βερνίκι των παπουτσιών. Δε βάφαμε όλο το πρόσωπο, κάναμε δαχτυλιές. Ο ένας έβαφε τον άλλον και γυρίζαμε στα σπίτια. Όμως χορεύαμε πολύ, είχαμε και το γαϊτανάκι. Ήμασταν όλοι άντρες και επειδή έπρεπε να χορεύουν ένας άντρας-μία γυναίκα, οι άντρες ήταν ντυμένοι γυναίκες. Το γαϊτανάκι ξεκινούσε από την πλατεία, ανεβαίναμε στην Ιτιά και από 'κει στην Παλιά (η Παλιά ήταν βρύση, από τις παλιότερες βρύσες, στον κάτω μαχαλά, ανατολικά του ναού της Παναγίας. Εικονίζεται σε φωτογραφία του 1965.

Στην «Παλιά» γέφυρα του ρέματος των Αγίων Θεοδώρων το 1965

Σήμερα δεν υπάρχει διότι καλύφθηκε από μπετόν.) Θυμάται επίσης ότι τις Απόκριες οι αρραβωνιασμένοι γαμπροί πήγαιναν δώρα στη νύφη και απαραίτητα χαλβά.

Κατά την αφήγησή του, αναφέρεται και στις μετακινήσεις από το χωριό προς το Σταθμό Ραψάνης, μια απόσταση 8-9 χιλιομέτρων περίπου. Διαπιστώνουμε από τα λεγόμενά του ότι αυτές μπορεί να γινόταν και δυο φορές την ημέρα. Μας εξηγεί λοιπόν:

«Το κατέβασμα από τη Ραψάνη στο Σταθμό με τα ζώα γινόταν από το μονοπάτι περίπου μία ώρα και ένα τέταρτο με τα πόδια. Κατεβάζαμε καθημερινά όλα τα προϊόντα με τα ζώα στο Σταθμό και από 'κει γινόταν η διανομή στα γύρω χωριά, Τσάγεζι (Στόμιο), Λασποχώρι (Ομόλιο), Νυχτερέμι (Παλαιόπυργος), Κεσερλί (Συκούριο), Αμπελάκια, Μπαμπά, Δερελί (Γόννοι), Πλαταμώνα, Κρασιά, Πυργετό, Νεζερό (Καλιπεύκη) με ανθρώπους που ερχόταν από αυτά τα χωριά και περίμεναν εκεί. Μεταφέραμε το κρασί μέσα σε τουλούμια, λάδι, φασόλια, ξυλεία και ότι άλλο και φορτώναμε αλάτι, πετρέλαιο, σπέρτα που έρχονταν από το Μονοπώλιο (βλ. σημείωση) στο Τσάγεζι».

Για τη Λάρισα και τη Θεσσαλονίκη τα προϊόντα έφευγαν με το τρένο. Τα θυμάμαι, γιατί ο πατέρας μου ήταν κερατζίης, αγωγιάτης, αλλά και αγροτικός ταχυδρόμος. Πολλές φορές στη θέση αυτού κατέβαινα εγώ για να παραδώσω το σάκο

με τα γράμματα από το χωριό και να πάρω το σάκο για τη Ραψάνη. Στο Σταθμό γινόταν η διανομή, στο τραίνο άλλωστε υπήρχε ειδικό βαγόνι το ταχυδρομικό».

Εδώ σταματήσαμε τη συζήτηση, αλλά συμφωνήσαμε να ξανασυναντηθούμε, προκειμένου να συνεχίσουμε και με άλλα θέματα. Η συνάντησή μας καθυστέρησε, με συνέπεια να χάσουμε τις πολύτιμες μαρτυρίες του, διότι ο κ. Θεόφιλος «έφυγε», στις 19 Φεβρουαρίου 2018.

Λάρισα, 3 Νοεμβρίου 2016

Σημείωση

Στην Ελλάδα το 1898 επιβλήθηκε από το Διεθνές Οικονομικό Έλεγχο φόρος στο φωτιστικό πετρέλαιο, στα σπίρτα, στο οινόπνευμα, στα παιγνιόχαρτα με σκοπό την αποπληρωμή των δανείων του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Αυτά τα προϊόντα πωλούνταν στο κρατικό Μονοπώλιο το οποίο καταργήθηκε το 1985.